

ISSN 2309-9763

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Педагогічна освіта: теорія і практика

Збірник наукових праць

Випуск 23 (2-2017)

Частина 1

м. Кам'янець-Подільський
2017

ISSN 2309-9763

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KAMIANETS-PODILSKYI IVAN OHIENKO NATIONAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF PEDAGOGY OF THE NAES OF UKRAINE**

Pedagogical Education: Theory and Practice

Collection of research papers

Issue 23 (2-2017)

Part 1

**Kamianets-Podilskyi
2017**

<i>Наталія Сегеда</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС АКСІОСФЕРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА	192
<i>Іван Сесак</i> ЕКСТЕРНАТ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОДНА З ФОРМ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	198
<i>Барбара Сітарска</i> ЯН АМОС КОМЕНСКИЙ: ПУТЬ ЧЕЛОВЕКА К ПОЗНАНИЮ САМОГО СЕБЯ КАК ПУТЬ К ГАРМОНИИ В МИРЕ ХАОСА	204
<i>Ольга Сорока</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	212
<i>Таїсія Цуркан</i> МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ШКОЛИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ...	218
<i>Вікторія Швирка</i> ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОГРНИЧЧЯ СХОДУ УКРАЇНИ	224
<i>Ірина Ясточкина</i> ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ТА ПІДЛІТКАМ	230
 РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Ольга Гнатенко</i> КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРО ЧАСТИНИ І ДРОБИ	235
<i>Ольга Єжова</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ДИЗАЙНУ ОДЯГУ ЗАСОБАМИ САПР ГРАЦІЯ	240
<i>Людмила Моцик</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНОМУ КОНТЕКСТІ	246
<i>Ростислав Моцик</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	251
<i>Вікторія Перетяцько, Юлія Булгака</i> ХІМІЧНІ ЗАДАЧІ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ	257
<i>Ліна Рибалко</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ	263
<i>Олександра Шевченко, Олена Снісар</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	269
 ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	278
 ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ СТАТТІ	280

The article also outlines, justifies and experimentally verifies the pedagogical conditions for the formation of parents' pedagogical culture in the interaction of family and school, namely: 1) harmonious synthesis of teacher-parent interaction of subject-subject character on the basis of dialogic cooperation; 2) personally significant for parents motivational and content filling of the process of formation of their pedagogical culture by means of the use of innovative forms and methods of interaction between family and school; 3) readiness of the teacher to organize the process of forming parents' pedagogical culture.

The results of experimental work on the formation of the pedagogical culture of parents in the interaction of family and school are presented.

Key words: *pedagogical culture of parents, model of formation of parents' pedagogical culture, pedagogical conditions.*

УДК 316.64-057.87:323(477.52/.6)

Вікторія Швирка
Viktoriia Shvyrka

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОГРАНИЧЧЯ СХОДУ УКРАЇНИ

PROBLEMS OF FORMING TOLERANCE OF STUDENT YOUTH IN CONDITIONS OF SOCIO-CULTURAL BORDERLAND OF THE EAST OF UKRAINE

У статті соціокультурне пограниччя розглядається як місце, де існують особливі спільноти, де мешкають люди, чье життя залежить від уміння переходити фізичні та соціокультурні кордони між різними етнічними, релігійними й мовними групами. Розглянутий феномен толерантності з точки зору філософії, соціології та психології та педагогіки. Показана роль вищого навчального закладу у формуванні толерантності студентської молоді в умовах соціокультурного пограниччя Сходу України.

Ключові слова: *толерантність, соціокультурне пограниччя, педагогіка пограниччя, студентська молодь, Схід України.*

Сучасний світ є настільки різноманітним і суперечливим, що конфлікти стають повсякденними явищами життя, набувають поширення міграційні процеси, пов'язані з війнами, з втратою поселенської мережі, робочих місць та інфраструктури, пошуку кращого життя, а, відтак, зріс взаємозв'язок і взаємозалежність людей, соціальних груп і суспільств.

Анексія Криму, розгортання збройного конфлікту на Донбасі стали на початку 2014 р. для нашої держави надзвичайними викликами, з якими вона вперше стикнулася за 23-и роки своєї новітньої історії. До цього часу Україна – багатонаціональна і багато конфесійна країна була чи не єдиною на пострадянському просторі, яка спромоглася уникнути запеклого громадянського протистояння. Нинішні події, нав'язані ззовні, створили ситуацію, коли вперше після завершення Другої світової війни Україна була вимушена боронити своє суверенне існування, що потребувало мобілізації зусиль не лише політичної влади, але й усіх суспільних інститутів, всього суспільства [5, с. 4].

Останні події на Сході України та труднощі взаєморозуміння на їх ґрунті призвели до поширення розриву міжнаціональних, міжособистісних, міжконфесійних стосунків; загострили проблему толерантності в суспільстві, зокрема, серед студентської молоді.

Поняття толерантності досліджувалось з точки зору філософії (Аристотель, Платон, Гомер, Геродот, М. Реріх, Г. Ляйбніц, Дж. Локк, І. Кант, Г. Сковорода, М. Бердяєв та ін.); соціології (А. Брілл, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Дж. Саліван, П. Сорокін, Ф. Тьонніс, Є. Головаха); психології (С. Бондирева, Є. Гундарь, І. Дзялошинський, П. Ніколсон, Є. Шлягіна та ін.); педагогіки (М. Карандаш, Л. Завірюха, М. Боритко, О. Байбаков, П. Комогоров, В. Калошин, В. Рахматшаєва та ін.).

Проблеми толерантності учнівської та студентської молоді представлені в працях Т. Білоус, Я. Довгополової, І. Залесової, О. Матієнко, Ю. Тодорцевої та ін.

Соціокультурне пограниччя відображене в працях вітчизняних і зарубіжних науковців О. Бреский, О. Бреская, Я. Верменича, Г. Героукса, О. Довгополової, Г. Жиру, В. Кочан, О. Липки, З. Морохоевїї, О. Сухомлинова, О. Шевчука.

Метою статті є аналіз соціокультурного пограниччя на формування толерантності студентської молоді.

Вивчаючи проблему соціокультурного пограниччя, варто звернутися до думки О. Шевчука, який зауважує, що головною характеристикою теперішнього часу є значне прагнення культур до відкритості. Налаштованість до взаємного збагачення й взаємної співпраці є запорукою виживання та розвитку сучасних культур. Нині майже не залишилося цілком замкнутих країн: навіть найконсервативніші культури піклуються про власний міжнародний імідж, відшукують можливості співпрацювати та впливати на інших. Сучасний світ усе більше набуває рис “межовості”, суспільства все частіше розуміють, що існування в координатах “свій – чужий” є тупиковим, для просування вперед необхідне збагачення і порозуміння з іншими цивілізаціями на усіх рівнях: культурному, політичному, економічному та соціальному. Наймодернішим і найрозвинутішим у цьому сенсі є саме пограниччя, адже подібна співпраця існує в його межах від самого початку, це певна його вроджена риса. Пограниччя є відкрите до сприйняття нового, існування на кордоні, наближення до іншої культури, сприяє тому, що на цій території відбувається збагачення культури, творення знакових для неї речей та подій. Однак не варто вважати, що на пограниччі відбувається процес асиміляції, бо прикордонні території також виступають своєрідними “консерваторами культури” [9, с. 87].

Водночас Я. Верменич звертає увагу на те, що пограниччя — це і зона притягання, і ареал взаємовідштовхування, і простір маніпуляцій, диктує необхідність поєднання історико-генетичних, функціональних, психологічних підходів до його характеристик. Система тут утворюється не переважанням одного з полюсів, а специфічною атмосферою прикордонності, яка формується обома полюсами. При цьому найчастіше утворюється якісно нестійкий континуум, який сприймається як перехідний. Багатобарвність домінує над єдністю й одноманітністю. Гетерогенність здатна зумовлювати розбалансованість системи, “розриви” соціокультурної тканини, зіткнення різних традицій, незгоди на елітному рівні, гібридну або негативну ідентичність. Тут гостріше, ніж деінде, може проявлятися підміна патріотизму національною нетерпимістю: з категорії “своїх” часто виключаються не тільки носії протилежних ідеологічних поглядів, але й ті, для кого етнічна чи регіональна ідентичність не є головною в системі пріоритетів. На цій основі виразною свідомісною домінантою нерідко стає побутовий культурно-психологічний нарцисизм, аж до проявів шовінізму. Особлива небезпека створюється при цьому тим, що “чужими” у першу чергу оголошуються новоприбульці — мігранти, “гастарбайтери” і т.ін., а апелює цей різновид націоналізму до найменш розвинутих прошарків суспільства [2, с. 8].

Існує два підходи до теорії пограниччя: аналітичний (пов'язаний з географічним простором) і теоретичний (розглядає уявні, соціальні, культурні межі).

М. Гуль визначає пограниччя як соціокультурний феномен, який репрезентується як певний локалізований регіон з соціальною, культурною, економічною, політичною специфікою. Він має розглядатися не як фізичний простір, але як заселений простір. Пограниччя соціально

освоєне, осмислене і проінтерпретоване людьми, що населяють його, і стало частиною їх “життєвого світу” [3].

В. Кочан звертає увагу на те, що досліджувати феномен пограниччя потрібно у контексті соціального простору – уявити досліджуваний терен як пограниччя культур, етносів, держав, спільнот, традицій, норм та цінностей або як терен, у якому відбувається накладення соціальних структур (просторів, вимірів) на географічний (фізичний) простір суспільства [6].

Пограниччя, на нашу думку – це специфічний соціокультурний та етносоціальний простір, розташований на межі культур, етносів, певних політичних утворень.

У той же час соціокультурне пограниччя має свої особливості:

- воно є територіально прив'язаним (територія, яка знаходиться поблизу кордону і далеко від центру);
- є специфічним регіоном (дві і більше етнокультурні спільноти, локалізовані в просторі);
- характеризується власною динамікою розвитку (місце формування певного типу особи прикордонного суспільства).

Соціокультурне пограниччя – це лімінальний простір по обидва боки кордону. Це місце, де існують особливі крос-кордонні спільноти, де мешкають люди, чиє життя й засоби проживання залежать від вміння переходити фізичні кордони та соціокультурні кордони між різними етнічними, релігійними й мовними групами. Втім, зміна фізичних кордонів не завжди збігається зі зміною культури відповідних територій, їхньої етнічної, професійної, соціальної структури.

Тому толерантність набуває дедалі більшого визнання в сучасному світі. Все більше країн, і, в першу чергу, Україна, повинні запроваджувати її у державно-суспільне життя, у систему освіти, розглядаючи її як засіб утворення злагоди в суспільстві, як запоруку мирного спілкування між народами.

У Декларації принципів толерантності зазначається, що “толерантність, як ніколи раніше, важлива в сучасному світі. Ми живемо у вік глобалізації, інтеграції та взаємозалежності, у вік урбанізації і перетворення соціальних структур. Толерантність необхідна у відносинах як між окремими людьми, так і на рівні сім'ї і суспільства. У школах і університетах, у рамках неформальної освіти, дома на роботі варто зміцнювати дух толерантності і формувати відносини відкритості, уваги один до одного та солідарності” [4, с. 2].

Наукових розвідка показала, що з точки зору філософії поняття “толерантність” розглядається як розуміння й прийняття множинності й різноманіття буття й визнання неминучості співіснування розходжень. Принцип толерантності у філософії – це особливий принцип існування світу у всьому його різноманітті і протиріччях.

Толерантність у психологічній літературі розглядається як інтегральна характеристика людини, що визначає її здатність у проблемних і кризових ситуаціях активно взаємодіяти із зовнішнім середовищем з метою відновлення своєї нервово-психічної рівноваги, успішної адаптації, недопущення конфронтації та розвитку позитивних взаємовідносин з собою і з оточуючим світом. Це визначення припускає розгляд толерантності в широкому діапазоні: від її розуміння як нервово-психічної стійкості до її оцінки як морального імперативу особистості [8, с. 38].

У соціології толерантність розглядається як взаємодія різних соціальних груп (міжнаціональних, міжетнічних, міжкультурних, міжвікових, релігійних тощо) та визначає її як здатність приймати людей іншої поведінки, звичаїв, почуттів, вірувань, думок як рівноправних громадян. Для принципу толерантності ключовими у соціології є концепції плюралізму та соціальної свободи, важливими умовами реалізації толерантності є співробітництво та партнерство.

Акумулюючи у собі знання суміжних наук, сучасна педагогічна наука розглядає толерантність як моральну цінність (спільно з філософією), особистісне утворення, якість особистості (спільно з психологією), людську чесноту, активну життєву позицію (спільно з соціологією)

та досліджує проблематику толерантності в напрямку визначення сутності та розвитку толерантних стосунків.

Оскільки теорії соціокультурного пограниччя і формування толерантності в сучасних умовах існування української держави стосуються не тільки географічних, економічних і політичних кордонів, а й ментальних, у психолого-педагогічній науці з'явилося поняття “педагогіка пограниччя” (Н. Giroux). За Г. Жиру “педагогіка пограниччя” покликана створювати педагогічні умови, в яких студенти та викладачі стають “тими, що долають кордони”. З цією метою вона показує, в якій мірі нерівність, влада і людське страждання вкорінені в основних інституційних структурах; скидає існуючі кордони знання і створює нові шляхи залучення різних культурних кодів з подальшою їх децентрацією; демістифікує і перевизначає основи, що забезпечують придбання знань [10, с. 51–67].

Освіта перестає розумітися як практика, підпорядкована виключно завданням професійної або наукової підготовки, і виводиться в більш широке і невизначене поле соціального життя.

Серед основних завдань “педагогіки пограниччя”, крім інших, Г. Жиру визначає:

- створення педагогічних умов, “в яких студент стане суб'єктом перетину кордону, здатним зрозуміти іншого в його власних термінах, а також вміє створювати прикордонні порядки, де всередині існуючих конфігурацій влади і наявних культурних ресурсів можуть виникнути нові ідентичності”. Надання студенту можливості взаємодії з численними культурними контекстами, дослідями і кодами (в тому числі тими, які використовуються студентами для конструювання власних наративів та історій), можливості усвідомлення їх продуктивності і обмеженості. Іншими словами студент стає транскордонним суб'єктом, особою, що долає будь-які обмеження, що встановлюються тими чи іншими владними (культурними, історичними, соціальними та ін.) інстанціями;
 - забезпечення студентам педагогічно безпечного місця, в якому вони можуть здійснювати культурну критику інших студентів і педагогів, разом з можливістю обмеження своєї власної позиції. Предметом педагогічної турботи повинно стати утримання рівноваги процесів конструювання ідентичності, які не будуть автоматично запускатися при будь-якому зіткненні студентів з питаннями, в яких вони не обізнані (іншими словами педагог повинен контролювати можливість “сублімації конструювання”) [10, с. 51–67].
- Проведений аналіз дозволив виділити наступні протиріччя між:
- потребою суспільства в духовно-моральній толерантній особистості і реальними умовами соціального середовища, які не завжди сприяють вихованню такої особистості;
 - потребою особистості в духовно-моральному розвитку і нездатністю сучасної системи освіти наповнити духовними смислами виховний процес в умовах політичної, гуманітарної, соціальної і економічної кризи суспільства;
 - потребою у вихованні толерантності учнівської молоді і незбалансованістю педагогічних засобів, що використовуються в цьому процесі;
 - потребою виховної системи в технологіях і моделях виховання толерантності з урахуванням реалій сьогодення і недостатньою кількістю наукових досліджень, які розкривають нові лінії розвитку виховання в умовах соціокультурного пограниччя Сходу України.

Однією з найважливіших суспільних проблем України на сучасному етапі її розвитку стає виховання толерантності студентської молоді.

У зв'язку з цим перед освітніми структурами стоїть завдання щодо створення умов для духовно-морального розвитку особистості, для реалізації права людини на абсолютну мету, духовний сенс життя, самопізнання і самореалізацію відповідно до призначення і сенсу індивідуально-суспільного життя кожної особистості. Вищі навчальні заклади Сходу України повинні стати інститутом не лише розумового, професійного, але й духовно-морального розвитку. Проблемою номер один стає перебудова і організація педагогічного простору, що дає можливість учневі сформувати в собі таку моральну якість як толерантність, актуалізувати

її як екзистенціальну цінність, отримати навички толерантного спілкування і взаємодії з “іншими” в різних ситуаціях.

І. Бех, досліджуючи проблему виховання толерантності, окреслює єдині моральні пріоритети, які б забезпечували стійке мирне співіснування:

- людина як найвища цінність цивілізації;
- свобода і права людини як загальнолюдські цінності;
- гуманізм і справедливість як універсальні принципи вселюдських стосунків;
- толерантне ставлення до прав та інтересів усіх народів і націй – першочергова умова мирного співіснування і недопущення збройних конфліктів;
- непримириме ставлення до порушень прав і свобод людини і народів – гарантія стабільного й міцного миру на всій Землі [1, с. 206–207].

Варто зазначити, що за останні роки з'явилося декілька дисертаційних досліджень, які спрямовані на формування толерантності учнівської та студентської молоді. Так, О. Столяренко у роботі “Педагогічні умови виховання толерантності в студентів ВНЗ технічного профілю” обґрунтовує сутність та структуру толерантності крізь призму гуманістичного, особистісно-орієнтованого, діалогічного підходів, представляє адаптований варіант зарубіжної методики за так званою назвою “інстинктивна прозорливість”.

У дисертаційному дослідженні О. Матієнко “Виховання толерантності у старшокласників середніх загальноосвітніх ліцеїв Франції” виявлено особливості виховання толерантності у ліцеїстів Франції та проаналізовані педагогічні засади цього аспекту виховання; визначені можливості застосування французького педагогічного досвіду у вітчизняній системі освіти; подальший розвиток отримала методика виховання учнів на принципах миру.

У дослідженні Я. Довгополової “Формування толерантних відносин студентів у полікультурному середовищі вищого навчального закладу” визначено сутність понять “толерантні відносини” і “полікультурне середовище ВНЗ”, обґрунтовано соціально-педагогічні умови формування толерантних відносин студентів у полікультурному середовищі вищого навчального закладу.

Проблемам особливостей виховання толерантності студентів вищих педагогічних навчальних закладів; обґрунтуванню змісту, форм та методів педагогічного керівництва процесом виховання толерантності у студентів присвятила своє дисертаційне дослідження Т. Білоус “Виховання толерантності у студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі вивчення іноземної мови”.

У дисертації І. Залесової досліджено актуальну проблему підготовки майбутніх учителів до формування міжнаціональної толерантності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

У зв'язку з тим, що в сучасній науковій літературі недостатньо робіт, присвячених формуванню толерантності студентської молоді саме в умовах соціокультурного пограниччя Сходу України, всі ці дослідження можуть стати теоретичним і практичним підґрунтям для побудови стратегії вирішення цієї проблеми.

Отже, формування толерантності молодого покоління Сходу України, формування менталітету толерантності є найважливішим стратегічним завданням освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / Іван Дмитрович Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 344 с.
2. Верменич Я. В. Донбас як порубіжний регіон: територіальний вимір / Я. В. Верменич. – К. : Інститут історії України НАН України, 2015. – 69 с.
3. Гуль М. Феномен пограниччя: соціокультурний аспект / М. Гуль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.oa.edu.ua/1354/>.
4. Декларація принципів толерантності // Шлях освіти. – 1999. – № 2. – С. 2–4.

5. Донбас у системі інформаційної безпеки держави: регіональні особливості, зовнішні виклики, інструменти боротьби з антиукраїнською пропагандою / Аналітична доповідь. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 196 с.
6. Кочан В. М. Типологія пограниччя / В. М. Кочан // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 124. – С. 165–168.
7. Столяренко О. В. Педагогічні умови виховання толерантності у студентів вищих навчальних закладів технічного профілю [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Столяренко Оксана Василівна. – Вінниця, 2013. – 291с.
8. Тараненко Г. Г. Аксіопсихологічні засади розвитку толерантності / Г. Г. Тараненко, О. М. Троїцька. // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. – 2011. – №7. – С. 36–41.
9. Шевчук О. Пограниччя як соціокультурне явище / О. Шевчук // Наукові записки [Національного університету “Острозька академія”]. Сер. : Культурологія. – 2010. – Вип. 6. – С. 87–94.
10. Giroux Henry A. Border Pedagogy and the Politics of Postmodernism / Henry A. Giroux // Social Text, No 28, 1991, P. 51–67.

The article is devoted to the formation of tolerance of student youth in the conditions of socio-cultural borderlands of the East of Ukraine.

The analysis of the scientific literature has shown that the borderland is considered as a specific socio-cultural and ethno-social space located on the border of cultures, ethos, and certain political formations. Socio-cultural borderland is the place where there are special cross-border communities of people, whose life and means of living depend on the ability to cross the physical and socio-cultural boundaries between different ethnic, religious and linguistic groups. But the change of physical borders not always coincide with the cultural change of respective prorated territories, their ethnic, confessional, and social structure. Peculiarities of socio-cultural border zone are shown.

On the ground of analysis, generalization and systemization of scientific resources tolerance phenomena is considered from the point of view of philosophy, psychology and sociology. The definition of tolerance is stated from the point of modern pedagogical science. Tolerance is considered as a moral value (along with psychology), human virtue, active life stance (along with sociology). It is mentioned, that pedagogy studies tolerance agenda towards definition of essence and tolerance relations development.

The origin of the term “frontier pedagogy” is proved within the framework of tolerance formation of students. The aims of “frontier pedagogy” are specified, the contradictions are shown up.

The role of higher educational institution in tolerance formation of students in conditions of socio-cultural frontier of the East of Ukraine is shown. Restructuring and organization of pedagogical space becomes the problem number one, which gives student an opportunity to form such moral trait as tolerance.

Key words: *tolerance, socio-cultural frontier, frontier pedagogy, student youth, East of Ukraine.*